

бок сприятиме накопиченню амортизації та використанню необхідних науково обґрунтованих сум амортизації, що в кінцевому результаті дозволить істотно підвищити ефективність функціонування міського пасажирського транспорту, вирішувати проблеми сучасних міст, такі як перевантаженість доріг, затори тощо.

1. Закон України “Про міський електричний транспорт” // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2004р., №1914-ВР.

2. Вірченко В.В. Основні напрямки реформування міського електричного транспорту України // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.53. – К.: Техніка, 2003. – С.161-166.

3. Ефремов И.С., Кобозев В.М., Юдин В.А. Теория городских пассажирских перевозок. – М.: Высш. шк., 1980. – 538 с.

4. Косой Ю.М. Экономика и управление на городском электрическом транспорте. – М.: Мастерство, 2002. – 450 с.

5. Крат В.И. Проблемы реформирования городского электротранспорта // Коммунальное хозяйство городов. Вып.17. – К.: Техніка, 1998. – С.18-35.

6. Шутенко Л.Н., Золотов М.С., Шульга Н.А., Ткачев В.А., Далека В.Ф. Концепция оценки технического состояния городских инженерных сетей и электрического транспорта г.Харькова // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.37. – К.: Техніка, 2002. – С.131-134.

7. Податковий кодекс України // www.portal.rada.gov.ua.

Отримано 14.06.2011

УДК 338.24 : 351.824.1

М.В.КАПЛІСЕНКО

Харківській національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ

Аналізуються проблеми організації державного регулювання у промисловому виробництві, зокрема, причинно-наслідкові зв'язки неузгодженості дій учасників промислового виробництва. Визначено основних учасників промислового виробництва. Виявлено загальні прояви, причини та наслідки неузгодженості дій учасників промислового виробництва.

Анализируются проблемы организации государственного регулирования в промышленном производстве, в частности, причинно-следственные связи несогласованности действий участников промышленного производства. Определены основные участники промышленного производства. Выявлены общие проявления, причины и последствия несогласованности действий участников промышленного производства.

The problems of state regulation in industrial production, in particular, the causal link-coordinated actions of members of industrial production. The main members of industrial production. Identified common manifestations, causes and consequences of uncoordinated action of participants in industrial production.

Ключові слова: промисловість, учасники промислового виробництва, механізм державного регулювання, податкова система, експорт, суб'єкти господарювання, імпорт,

конкурентоспроможність, неузгодженість дій приватного сектору.

Найважливіша структурна ланка господарського комплексу України – промисловість. В промисловості виробляється близько 40% від загального випуску товарів і послуг, 80% – від їх експорту, створюється більше 30% валової доданої вартості. У цій галузі сконцентрована приблизно третина основних засобів, які зайняті в економіці. Промисловість є одним з основних джерел оплати праці найнятих робітників, прибутку підприємств, податкових і валютних надходжень держави [1]. Такі показники розвитку промисловості, як темпи росту, рівень розвитку і структура промисловості є також не тільки кількісними, але і якісними характеристиками розвитку економіки в цілому.

Вагомий внесок в розробку аспектів державного регулювання економіки внесли С.Аптекар, В.Геєць, М.Долішній, М.Козоріз, А.Чухно [2-6] та ін. Проте проблема визначення низької ефективності державного регулювання промисловості через неузгодженість дій учасників промислового виробництва залишається недостатньо дослідженою.

Метою даного дослідження є визначення проявів, причин та наслідків неузгодженості дій учасників промислового виробництва в механізмі державного регулювання промисловості.

Необхідність та доцільність такого дослідження пояснюється тим, що на підставі результатів аналізу причинно-наслідкового зв'язку неузгодженості дій учасників промислового виробництва можливе формування механізму державного регулювання промисловості з урахуванням цих особливостей. Це дасть змогу підвищити ефективність державного регулювання економіки.

На результати діяльності промислового сектору впливає багато чинників та учасників. Одним з головних учасників є держава. Держава впливає на діяльність промислового сектору економіки не тільки безпосередньо, а також, опосередковано, в тому числі впливаючи на таких суб'єктів ринку, з якими підприємства промисловості взаємодіють у процесі своєї господарської діяльності, як конкуренти, постачальники, споживачі, інвестори.

Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму (Давос, Швейцарія), неефективна діяльність державних, суспільних і приватних установ є слабким місцем конкурентоспроможності України – вона посіла у 2008 р. 115 місце із 131 країни [7].

На думку деяких авторів, минулі роки незалежності України не були використані для реструктуризації економіки та переведення її на інвестиційно-інноваційний шлях розвитку. Окремі спроби ставити і

розв'язувати такі завдання наштовхувалися на приватні інтереси і губилися в загальному неупорядкованому суперечливому русі. Головною причиною неефективності суспільних змін стала спотворена система політичної влади з домінуванням груп впливу і конкурентною боротьбою між ними, перетворенням державних органів на засіб отримання специфічної ренти [3].

Такий характер організації влади спричинив вибух корупції, поширення тіньових і навіть кримінальних процесів в економіці й управлінні, спровокував фундаментальне руйнування ціннісної структури українського суспільства [3].

Однією з основних причин суперечностей між державою та суб'єктами господарювання є податкова система України. Вона має ряд недоліків:

- великий масив нормативно-правових актів з питань оподаткування;
- нестабільність та протиріччя багатьох норм податкового законодавства;
- наявність подвійного оподаткування;
- перекручування суті окремих видів податків;
- значна кількість податків, надходження від яких не перевищує витрат на їх адміністрування;
- гіпертрофована фіскальна спрямованість.

Така ситуація є фактором зниження рівня економічного зростання та інвестиційної активності, стимулювання ухилення від сплати податків та відтоку капіталів за кордон.

Таким чином, на даний час податкова система виконує суто фіскальну функцію, не виконуючи при цьому стимулювання економічного зростання як підфункцію податкового регулювання. Проте з точки зору державного регулювання економіки, найважливіше значення має регулююча функція податків і системи оподаткування у цілому. Саме шляхом застосування цієї функції держава збалансовує свої інтереси та інтереси платників податків. Разом з тим лише регулююча функція податків не в змозі гарантувати відповідність дій платників загальнодержавним інтересам [8]. Необхідне ефективне поєднання фіскальної та регулюючої функцій.

Прикладом суперечності дій виробників інтересам національної економіки є їх переважно експортна орієнтованість, що призводить до високого рівня вразливості української економіки. Як наслідок, погіршення економічної ситуації у світі закономірно спричинило розгортання в нашій країні системної економічної кризи. Починаючи з IV кварталу 2008 р. почалося скорочення обсягів виробництва промисло-

вої продукції як результат істотного скорочення експорту [3].

До того ж, орієнтація на експорт здійснюється при відсутності насиченості внутрішнього ринку – власне виробництво забезпечує лише 2/3 товарних ресурсів країни з промислової продукції, решта завозиться з-за кордону. Темпи зростання імпорту з 2005 р. почали випереджати експорт, що, в свою чергу, зумовило виникнення дефіциту рахунку поточних операцій, який у 2008 р. сягнув 12,9 млрд. дол. [3].

Країни, які є сьогодні лідерами на світовому ринку, в ретроспективі завжди відштовхувалися від внутрішнього попиту: їхня експансія йшла через його насичення.

Неузгодженість дій окремих виробників у вирішенні загальних для економіки України питань, відсутність координації окремих виробників призводить до однієї з найактуальніших для національної економіки проблем – структурної деформації промисловості України. Приблизно 2/3 загального обсягу продукції промисловості припадає на галузі, що виробляють сировину, матеріали й енергетичні ресурси. Тобто переважає сировинний ухил структури виробництва і, як наслідок, експорту. В результаті, експортується переважно матеріально- та енерго-сировинна продукція низького рівня переробки, а імпорт, навпаки, складається з високотехнологічної продукції поглибленої переробки та товарів кінцевого споживання. Така ситуація робить промисловість і економіку в цілому надзвичайно залежними від кон'юнктури зовнішніх ринків, стримуючи при цьому розвиток внутрішнього [3].

Низькі шанси більшості галузей промисловості протистояти в конкурентній боротьбі на зовнішньому ринку обумовлює низька конкурентоспроможність продукції. Це є наслідком технологічно відстаєлої структури промислового виробництва, високим ступенем зносу виробничих фондів. Підприємства з різних причин некладають кошти в модернізацію виробництва.

Такий стан національної промисловості є значною загрозою негативного впливу на загальний соціально-економічний розвиток та національну безпеку країни в середньо- та довгостроковій перспективі.

Подолання суперечностей між державою та суб'єктами господарювання повинно стати пріоритетом національної політики. Це можливо шляхом державно-приватного партнерства.

Саме у взаємодії держави та приватного сектору, об'єднанні їхніх зусиль і ресурсів має реалізуватися спільне бачення тих принципів господарювання, які дадуть змогу гармонійно поєднати інтереси держави, бізнесу та громадянського суспільства. Такого поєднання можна досягати шляхом публічного контролю за виконанням договірних умов партнерства всіма його учасниками і гарантій їх дотримання на

засадах прозорості та інформаційної відкритості [3].

Неузгодженість дій суб'єктів господарювання та інвесторів є одним з основних чинників, що визначили низхідні тенденції в економіці України. Вона проявляється у зростанні вартості фінансових ресурсів та ускладненні доступу до них. В 2010 р. питома вага капітальних інвестицій за рахунок кредитів банків складає 13,3%, коштів іноземних інвесторів – 4,2%, коштів державного бюджету – 4,3%, а власних коштів підприємств та організацій – 66,1% [1].

Таким чином, результати дослідження вказують на те, що основними причинами неузгодженості дій учасників промислового виробництва є суперечності між окремими гілками влади та, як наслідок, недостатньою ефективністю механізму державного регулювання економіки. Наслідками такої ситуації є низхідні тенденції розвитку та надмірна вразливість української економіки.

Отже, формування механізму державного регулювання економіки повинно враховувати взаємовплив учасників промислового виробництва та спрямовуватися на вирішення проблеми неузгодженості їх дій.

1. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Экономические проблемы черной металлургии Украины / Под общ. ред. Аптекаря С.С., Амоши А.И. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. – 384 с.

3. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

4. Регіональна політика на рубежі XX - XXI століть: нові пріоритети / М.І. Долішній; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – К.: Наук. думка, 2006. – 512 с.

5. Управління інноваційними процесами в регіонах. / М.А. Козоріз, Т.С. Смовженко, А.Я. Кузнєцова, Л.В. Гліненко, В.В. Гомольська; НАН України. Ін-т регіон. дослідж., НБУ. Львів. банк. ін-т. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 263 с.

6. Твори: У 3-х т. Т.1. Становлення і розвиток ринкової економіки / А.А. Чухно; НАН України. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, Н.- д. фін. ін-т при М-ві фінансів України. – К., 2006. – 592 с.

7. Звіт «Про конкурентоспроможність України-2008. Насустріч економічному зростанню та процвітання»: Всесвітній економічний форум. – Женева, 2009 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.weforum.org/en/initiatives/-gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>.

8. Іванов Ю.Б. Альтернативні системи оподаткування / Ю.Б. Іванов. – Харків: ХДЕУ – Торнадо, 2003. – 321 с.

Отримано 08.06.2011

УДК 658.5 : 656.2

I.B.МОЦНА

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЬЯТЬ «ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА» ТА «ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Досліджено різні підходи до визначення понять «ефективність виробництва» та «ефективність функціонування підприємства» вітчизняними та зарубіжними авторами. Уточнено визначення сутності понять «ефективність виробництва» та «ефективність функціонування підприємства».

Исследованы разные подходы к определению понятий «эффективность производства» и «эффективность функционирования предприятия» отечественными и зарубежными авторами. Уточнено определение сущности понятий «эффективность производства» и «эффективность функционирования предприятия».

The different going near determination of concepts «efficiency of production» and «efficiency of functioning of enterprise» is investigational by domestic and foreign authors. Determination of essence of concepts «efficiency of production» and «efficiency of functioning of enterprise is specified».

Ключові слова: ефект, економічна ефективність, ефективність виробництва, ефективність функціонування, ринкове середовище, конкурентний потенціал.

Розвиток економіки підприємства залізничної галузі залишається в колі уваги економічних досліджень. Перехід до ринкових умов господарювання робить дедалі наголос на підвищення ефективності економічної діяльності підприємств галузі.

Вітчизняними й зарубіжними економістами було висунуто низку важливих концепцій розуміння сутності економічної категорії. Але неможливо вважати до кінця вирішеними аспекти цієї складної проблеми.

Розуміння сутності ефективності підприємства дає можливість правильно визначити напрямки розвитку підприємства. Але вивчення цієї категорії потребує попереднього визначення понять «ефект» та «ефективність».

Ефект (у перекладі з лат. – виконання, дія) – результат, наслідок яких-небудь дій [19]. Ефект від функціонування підприємства трактується як показник, який характеризує результат функціонування [9, 13]. Показники ефекту належать до абсолютних, об'ємних показників; їх можна складати у просторі та часі.

Економічний ефект – кількісна та якісна характеристика впливу елементів економічної системи на результативність її функціонування. На відміну від технічного, технологічного та інших неекономічних ефектів, економічний ефект існує переважно у грошовій формі і є